

opublikował samodzielnie w Acta Astronomica w 1977 r. mianowicie „Oscillating White Dwarfs”, „Oscillations of Giants and Supergiants” i „Light and radial Velocity variations in a Nonradially Oscillating Star”. Prace te były cytowane łącznie prawie 400 razy, z czego ostatnich 11 cytowań pochodzi z bieżącego roku. Prof. Dziembowski jest bardzo ceniony i lubiany w środowisku astronomicznym. Najlepszym tego dowodem może być ubiegłoroczne 301. Sympozjum Międzynarodowej Unii Astronomicznej poświęcone omówieniu dorobku naukowego Profesora. Gorąco popieram inicjatywę Uniwersytetu Zielonogórskiego zmierzającą do uhonorowania tak znamienitego Uczzonego.”

Natomiast Profesor Zota pisze: „Profesora Wojciecha Dziembowskiego uważam za naukowca światowej klasy. Jest on niewątpliwym autorytetem w dziedzinie astrofizyki i twórcą tego kierunku astrofizyki w Polsce. Jego oddziaływanie nie ograniczało się tylko do dwóch instytutów warszawskich, ale poprzez współpracę z Nim zyskały także inne ośrodki w Polsce, także te mniejsze, dopiero tworzone, np. zielonogórski.

Biorąc pod uwagę niezwykle wysoką pozycję naukową profesora Wojciecha Dziembowskiego tak w kraju jak i na świecie oraz fakt, że jest On jednym z kilku najważniejszych autorytetów w dziedzinie astrofizyki na świecie, posiada znaczny dorobek dydaktyczny a także organizacyjny, uważam wniosek o przyznanie Mu tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Zielonogórskiego za ze wszelkich miar warty poparcia.”

Otóż 4 czerwca 2014 roku Senat Uniwersytetu Zielonogórskiego nadał Profesorowi Wielebniemu i Profesorowi Dziembowskiemu tytuły doktora honoris causa Uniwersytetu Zielonogórskiego.

W imieniu społeczności Wydziału Fizyki i Astronomii serdecznie dziękuję recenzentom oraz rektorom i senatorom odpowiednich uniwersytetów za pełne poparcie naszego wniosku. Dziękuję wszystkim dostojnym gościom, którzy poprzez udział w dzisiejszej uroczystości składają hołd naszemu Doktorom Honoris Causa.

Serdecznie gratuluję Szanownym Doktorom Honoris Causa Uniwersytetu Zielonogórskiego. Proszę przyjąć szczerze życzenia wielu dobrych dni i wyrazy głębokiego szacunku.

Ad multos annos!

LAUDACJA POŚWIĘCONA PROF. WOJCIECHOWI DZIEMBOWSKIEMU

Prof. dr hab. Andrzej Maciejewski

Wydział Fizyki i Astronomii

*Magnificencjo Rektorze, Wysoki Senacie,
Dostojni i Czcigodni Doktorzy Honorowi,
Szanowni Państwo!*

Gdy ponad 30 lat temu, w chłodny wiosenny poniedziałek zajmowałem miejsce w jednym z tylnych rzędów sali wykładowej Instytutu Astronomii UMK, by wysłuchać refe-

ratu o pulsacjach gwiazd, nie mogłem nawet przypuszczać, że kiedyś spotka mnie ten ogromny zaszczyt i wyróżnienie, iż będę promotorem doktoratu honorowego profesora Wojciecha Dziembowskiego, który ten referat wygłosił. Wspominam to odległe wydarzenie, gdyż najważniejsze osiągnięcia Profesora Dziembowskiego dotyczą pulsacji gwiazd. To dzięki badaniom tych pulsacji, którymi zajmuje się On po dziś dzień, stał się światowej sławy uczonym.

Profesor Dziembowski ukończył liceum ogólnokształcące im. Śniadeckich w Żninie. Chciał zostać astronomem i studia na tym kierunku ukończył na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie zaczął pracę jako asystent. Jednakże astronomia uprawiana w Krakowie nie spełniała jego oczekiwań. Jeszcze jako student próbował przenieść się do Warszawy, by móc uczyć się astrofizyki teoretycznej rozwijanej przez profesora Stefana Piotrowskiego. Udało się to nieco później i pracę doktorską o układach podwójnych profesor Dziembowski obronił w Warszawie po ukończeniu studiów doktoranckich w 1967 r.

Zaraz po doktoracie Wojciech Dziembowski wyjechał na dwuletnie stypendium na Uniwersytet Columbia w Nowym Jorku, gdzie prowadził badania pod kierunkiem profesora Normana H. Bakera - znanego specjalisty od pulsacji gwiazd. Wyjazd ten zadecydował o dalszych losach naukowego życia Profesora. Wówczas to rozpoczął on pracę nad wyjaśnieniem problemu pulsacji gwiazd typu β Cephei. Mechanizmy pulsacji gwiazd zwanych Cefeidami były znane. Natomiast o gwiazdach β Cephei, które w odróżnieniu od klasycznych Cefeid, są gwiazdami gorącymi, wiedziano tylko, że pulsują. Mechanizm wywołujący te pulsacje był zagadką. Pomimo intensywnej pracy problem ten nie został rozwiązany podczas pobytu Profesora w Nowym Jorku. Dopiero po przeszło dwóch dekadach podał on pełne teoretyczne jego rozwiązanie. Tym co budzi wielki podziw jest fakt, iż to rozwiązanie potwierdziło wcześniejsze intuicje Profesora. Model pulsacji gwiazd wymaga znajomości nieprzezroczystości materii. Nowe obliczenia tej wielkości, wykonane na początku lat dziewięćdziesiątych pokazały, że wcześniejsze dane były niepoprawne. Wykorzystanie nowych danych pokazało, że zaproponowany efekt działa nie tylko dla gwiazd typu β Cephei, ale i dla innych gwiazd typu B na ciągu głównym. Efekt nieprzezroczystości, bo tak go nazwano, polega na tym, iż w gwiazdzie istnieje warstwa, która przy wysokiej temperaturze staje się bardziej nieprzezroczysta niż warstwy głębsze. Powoduje to przechwycenie części energii promieniowania płynącej z wnętrza gwiazdy i jej zamianę na energię kinetyczną. Oscylacje mogą być wzbudzone,

gdy taka mało przezroczysta warstwa jest odpowiednio umiejscowiona w gwieździe.

Praca habilitacyjna W. Dziembowskiego została opublikowana w 1977 r. Jej celem było wskazanie warunków panujących w gwiazdach, w których mogą być wzbudzone oscylacje określonego rodzaju oraz wyjaśnienie, w jaki sposób te różne typy oscylacji mogą być rozpoznawane w obserwacjach. Praca ta dała początek astrosejsmologii. Termin ten pojawił się w latach dziewięćdziesiątych i określa on metody badania wnętrza gwiazd przy pomocy analizy ich pulsacji.

W 1978 r. Profesor Dziembowski wyjechał do Stanów Zjednoczonych w poszukiwaniu nowej tematyki badawczej. Poszukiwania te nie powiodły się w pełni, gdyż zaintrygował go problem zaproponowany przez Henry'ego Hilla z uniwersytetu w Tucson w Arizonie. Problem ten dotyczył pulsacji Słońca. Stworzony do jego badania numeryczny model Słońca pozwolił wykluczyć możliwość istnienia oscylacji, które odkrył Hill. Później okazało się, że odkrycie Hilla było błędne. Jednakże prace Profesora Dziembowskiego dotyczące pulsacji Słońca i określanie na tej podstawie budowy jego wnętrza, zdominowały działalność naukową Profesora na szereg lat.

Badania heliosejsmologiczne Profesora Dziembowskiego, to przede wszystkim badania rotacji wnętrza Słońca. Pierwsza praca na ten temat ukazała się w 1984 r. Jednym z jej współautorów był Philip Goode, obecnie dyrektor Big Bear Solar Observatory w Kalifornii, z którym przez następne 20 lat Profesor Dziembowski napisał około 40 publikacji dotyczących rotacji, struktury wnętrza oraz pola magnetycznego Słońca.

Dodatkową, bardzo silną, motywacją do badania wnętrza Słońca był problem neutrin słonecznych. W latach sześćdziesiątych, pierwsze pomiary strumienia neutrin słonecznych pokazały, że jest on znacznie niższy niż przewidywały to istniejące wówczas modele Słońca. Wyjaśnienie tych rozbieżności miało fundamentalne znaczenie, gdyż mogło zmienić całkowicie nasze wyobrażenie o budowie Słońca i innych gwiazd. Obliczenia strumienia neutrin słonecznych wymagają znajomości przebiegu gęstości, ciśnienia, temperatury i innych parametrów fizycznych we wnętrzu Słońca. Badania heliosejsmologiczne Profesora Dziembowskiego, opublikowane w 1990 r., wskazały wyraźnie, że standardowy model Słońca jest poprawny, i że przyczyny zbyt małego obserwowanego strumienia neutrin należy szukać w teorii cząstek elementarnych. Znalazło to pełne potwierdzenie po dziesięciu latach, gdy odkryto nowy mechanizm zmiany jednego rodzaju neutrin w inne ich rodzaje.

Profesor Dziembowski jest teoretykiem, ale jak sam to bardzo wyraźnie podkreśla, zajmuje się teorią bardzo ściśle związaną z obserwacjami, a często również interpretacją obserwacji.

Wymieniłem tylko kilka osiągnięć naukowych Profesora Dziembowskiego z jego całego, bardzo bogatego dorobku. Jest on autorem 250 prac cytowanych ponad 7000 razy. Warto dodać, że w przeciągu miesiąca ta liczba cytaowań wzrosła o 50. Jest autorem lub współautorem 6 prac opublikowanych w magazynach „Science” lub „Nature”.

Od 1989 r. Profesor Dziembowski jest członkiem korespondentem PAN, a od roku 2007 członkiem rzeczywistym PAN. Od początku swojej pracy naukowej pracuje w Centrum Astronomicznym im. Mikołaja Kopernika w Warszawie, którego dyrektorem był w latach 1987-1992. Od roku 1997 podjął również pracę w Obserwatorium Astronomicz-

nym Uniwersytetu Warszawskiego. Profesor Dziembowski wypromował siedmiu doktorów nauk fizycznych. Niektórzy z nich są już profesorami.

Działalność naukowa Profesora Dziembowskiego została uhonorowana zarówno w kraju jak i zagranicą. W 2000 r. otrzymał on medal Obserwatorium w Nicei (Medaille de l'ADION). W 2005 r. został odznaczony Złotym Medalem Uniwersytetu Wrocławskiego, który ta uczelnia przyznaje wybitnym uczonym zasłużonym dla jej rozwoju. Międzynarodowa Unia Astronomiczna uhonorowała dorobek Profesora Dziembowskiego dedykując mu 301. sympozjum „Precision Astroseismology”, które odbyło się w sierpniu 2013 roku we Wrocławiu.

Profesor Dziembowski miał również istotny wpływ na kształtowanie się nowego, młodego środowiska zielonogórskiej astronomii. Od samego początku był jego troskliwym mentorem i protektorem. Brał czynny udział w uzyskiwaniu pierwszych stopni i tytułów naukowych zielonogórskich astronomów, pomagając w otwarciu przewodów lub pisząc recenzje dorobku kandydatów na stopnie lub tytuły naukowe. Zawsze wierzył, że garstka entuzjastów osiągnie sukces i zielonogórska astronomia zajmie poczesne miejsce na naukowej mapie Polski. Jego moralne wsparcie było bardzo ważnym źródłem energii niezbędnej podczas budowania nowego ośrodka astronomicznego praktycznie od podstaw. Dzisiaj ten ośrodek posiada pełnię uprawnień akademickich, między innymi dzięki wsparciu Profesora Dziembowskiego.

LAUDACJA POŚWIĘCONA PROF. RICHARDOWI WIELEBINSKIEMU

Prof. dr hab. Janusz Gil
Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą

*Magnificencjo Rektorze, Wysoki Senacie,
Dostojny i Czcigodny Doktorze Honorowy,
Wielce Szanowni Państwo!*

Mam ogromny zaszczyt i przyjemność przedstawić w imieniu Senatu Uniwersytetu Zielonogórskiego najważ-